

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Postboks 5091 Majorstuen
0301 Oslo

Bergen, 14.7.2013

Høringsuttalelse vedrørende Valedalen kraftverk i Kvinnherad kommune, Hordaland

Sammendrag

Naturvernforbundet i Hordaland (NVH) mener at Valen kraftverk AS ikke skal tildeles konsesjon til bygging av Valedalen kraftverk, inkludert bygging av overføringskapasitet fra Sitautevatnet til Valedalsvatnet, som beskrevet i konsesjonssøknadene. Samlet sett vil disse utbyggingene medføre betydelige og udelt negative konsekvenser for det omkringliggende landskapet, som ligger i et sårbart høyfjellsområde av stor verdi, både med hensyn på artsmangfold og vegetasjon, og estetikk. Overføringen fra Sitautevatnet til Valedalsvatnet representerer i tillegg et vesentlig, irreversibelt innhugg i inngrepsfrie naturområder (INON). Området er også beviselig et populært område for rekreasjon og friluftsliv.

Generelt

Valen kraftverk utnytter fallet fra Valedalsvatnet (477 m) til kote 330 m med en produksjon på 7.4 GWh (alt. 1) og 5.6 GWh (alt. 2) pluss 1.6 GWh ved tilleggsoverføringen fra Sitautevatn til Valedalsvatn. Utbyggingen er en videreføring av en tidligere utbygging i 2008, da Valedalsvatnet ble oppdemt for å gi vinterkraft.

Hydrologi

Det går fram av søknaden at middelvannføringen er 850 l/s, og at det er planlagt en minstevannføring på 23 l/s hele året, altså praktisk talt tørrlegging. Anlegget er planlagt til å gi kraft både sommer og vinter, og Valedalsvatnet skal reguleres med 11.6 meter. Konsekvensene for plante- og dyrelivet i vassdraget blir dermed uakseptable. Videre gir søknaden et misvisende bilde av vannføringen. Ved tidligere utbygging i 2008 ble 5 km elv fra Elvedammen til kraftstasjonen tørrlagt, og fra Stemmetølen til Handelandselva. Dette har ført til at mange gode fiskeplasser er blitt borte, i strid med konsesjonsvilkårene som da ble gitt. Dette er ikkje nevnt i søknaden. Videre ble 20 daa med morenemasser til røtrase, vegskråningar og masseutak blottlagt, blant annet i Spirdalen, som er et viktig område for storfugl. Det vil ta mange år å reparere disse skadene, og det er derfor viktig at den gjenværende delen av vassdraget, som ikke er utbygd, får være i fred. Med den planlagte

utbygginga blir det bare igjen 1.5 km av en total elvestrekning på 7.8 km der det vil renne vann, resten blir praktisk talt tørrlagt.

Biologisk mangfold og fisk

Valedalselva er et sannsynlig hekkeområde for fossekall, med flere egnede lokaliteter. Fossekallen er avhengig av en god vannføring både for å sikre næringstilgang og for å gjøre seg mindre tilgjengelig for predatorer. En periodisk tørrlegging av Valedalselva, samt en minstevannføring på så lite som 23 l/s vil sterkt forringe levevilkårene for fossekallen i området. Dersom en eventuell utbygging skulle finne sted må minst to rugekasser utplasseres på atskilte steder, ikke én som beskrevet i konsekvensvurderingen som avbøtende tiltak. Dersom et reir til eksempel infiseres av lopper vil det gå ett til to år før reirplassen igjen benyttes, og følgelig må alternative reirplasser være tilgjengelige. Dette ifølge Norsk Ornitologisk forening.

Både Sitautevatnet og Valedalselva inneholder forekomster av ørret. De små innsjøene rundt Sitautevatnet, som får tilført vann fra nettopp dette, er sannsynlige gyteområder for fisken som befinner seg i vannet. Fisken i vannet er beskrevet som stor og fin, og bestanden er voksende. Dersom Sitautevatnet reguleres vil de omkringliggende innsjøene få redusert vanntilførselen, gyteforholdene for fisken forverres og bestanden trues.

Også i Valedalselva, mellom de to skisserte kraftstasjonsalternativene, er det forekomster av fisk. Det fremkommer av konsekvensvurderingen at det ikke er utført egne undersøkelser med hensyn på fisk i dette området, men at man antar at forekomstene er av stedegen bekkørret og fisk som har sluppet seg ned fra selve Valedalsvatnet. Med store og hurtige vannstandsendringer og periodisk tørrlegging kan disse forekomstene i verste fall forsvinne. Konsekvensvurderingen beskriver området som rikt på kryptogamer og lav, og selv om ingen av artene som er beskrevet er rødlistede, er det åpenbart et rikt artsmangfold av fuktighetsavhengige arter i den berørte strekningen som vil få forverrede levevilkår om tiltaket gjennomføres. Den planlagte utbyggingen av vei, kraftverk, riggområde og rørtrasé vil også medføre en utradering av store mengder vegetasjon.

Foruten dette synes det i søknaden og den tilhørende konsekvensvurderingen som om konsekvensene for artsmangfoldet i det totale influensområdet ikke har blitt tilstrekkelig kartlagt. Det har eksempelvis ikke blitt vurdert hvilken effekt økte mengder av ferskvann – med tilhørende endring i salinitet og temperatur – sluppet til Nordre Valevågen vil ha på den marine flora og fauna i dette området. Lokale kilder melder til eksempel om en større grad av islegging om vinteren, med lengre varighet, når ferskvannsrenningen har vært stor. Det er heller ikke i konsekvensvurderingen beskrevet eventuelle konsekvenser en endring i vanntilførselen vil ha for de artsrike furuskogsområdene nedstrøms for kraftverket, som blant annet inneholder verdifulle spillplasser for storfugl.

Friluftsliv

Området hvor utbyggingen er tenkt å finne sted er et populært tur- og friluftsområde, hvor det også ofte forekommer fiske og jakt, både på småvilt og hjort. En gjennomgang av turbøker i området viser et snitt på 3400 besøkende per år. Det er flere rasteplasser, turstier, og hytter i området. I konsekvensvurderingen hevdes det at utbyggingen vil ha liten negativ virkning for brukerinteressene. Dette synes uforståelig da det vil forekomme et betydelig landskapsinngrep, som vil forringe den estetiske kvaliteten til området betraktelig, foruten at mulighetene for fritidsfiske vil reduseres.

Både Valedalsvatnet og Sitautevatnet ligger i et større område som er klassifisert som høyfjellsområde av *stor verdi* i Fylkesdelplanen for små vasskraftverk i Hordaland, 2009-

2021, som er utarbeidet i henhold til Olje- og energidepartementets veileder «Retningslinjer for små vannkraftverk – til bruk for utarbeidelse av regionale planer og i NVEs konsesjonsbehandling». Dette er ikke nevnt i konsekvensvurderingen som følger med konsesjonssøknaden.

Landskapsmessige konsekvenser

Den omsøkte byggingen av Valedalen kraftverk vil få betydelige, negative landskapsmessige konsekvenser. I forbindelse med inngrepet planlegges det 1000 m ny vei, med en bredde på 4,5 m, samtidig som det beskrives planer for ytterligere 450 m vei for å nå helt frem til Valedalsdammen.

Av den planlagte rørtraséen vil hele 450 m ligge åpent og lett synlig på fundamenter, mens de resterende 850 m vil ligge i utsprengt grøft. Rørene er tenkt å ha en diameter på hele 0,8 m, og den nødvendige inngrepsbredden for det nedgravde røret er beregnet til å bli 20 m. I tillegg kommer kraftstasjonsbygningen som ifølge konsesjonssøknaden «trolig» vil få en grunnflate på 80 m², uten at dette spesifiseres ytterligere. Det mangler også en beskrivelse av stasjonens tiltenkte utseende og påvirkning på det helhetlige landskapsinntrykket.

De samlede konsekvensene av bygging av kraftverk, vei og rørtrasé er betydelige arealbeslag, som er en av de viktigste årsakene til tap av arts mangfold, samt en vesentlig forringelse av et naturskjønt landskap med en spesiell topografi.

Den tilsøkte byggingen av overføringkapasitet fra Sitautevatnet til Valedalsvatnet, via Småstølsvatnet, innebærer sprengning og utboring av en kanal og et borehull, samt bygging av en større betongterskel. Sammen med det tiltenkte massedeponiet er omfanget av inngrepene stort. Disse inngrepene er også utvilsomt irreversible og utgjør dermed en evigvarende forringelse av landskapet.

Byggingen medfører en reduksjon i totalt INON-areal på 6 %. Områder med INON-sone 2 reduseres med 3,1 km² og områder med INON-sone 1 reduseres med 2,9 km². Disse områdene har *stor verdi*. I konsekvensvurderingen hevdes at ettersom det berørte området ligger nær de største INON-sonene i fylket vil den negative virkningen av en eventuell reduksjon være mindre her enn i andre deler av fylket, og følgelig er inngrepet vurdert til å liten negativ virkning med hensyn på INON-reduksjon. Dette vitner om en manglende forståelse for verdien av inngrepsfrie områder, og det er denne typen tenkning som sørget for at vassdrags- og energisektoren stod for vel 40 % av den over 1000 km² store reduksjonen i inngrepsfri natur, i perioden 2003 til 2008. Det blir stadig flere kraftverk i Hordaland som bidrar til reduksjon i INON uten at den samlede effekten hensyntas, og dette er i konflikt med nasjonale og regionale miljømålsettinger, som beskrevet i henholdsvis Stortingsmelding nr. 26 (2006-2007) og Fylkesplan for Hordaland 2005-2008 (gjeldende).

Det er i konsesjonssøknaden ikke tilstrekkelig beskrevet omfanget av bore- og sprengningsarbeider ved overføringen fra Sitautevatnet til Småstølsvatnet, og mengdene masse som skal deponeres som følge av dette. I området som ifølge konsesjonssøknaden er tiltenkt massedeponering renner det bekker ved regnvær og snøsmelting, og det er dermed en betydelig risiko for utvasking av boreslam. Det fremkommer ikke av verken konsesjonssøknaden eller konsekvensvurderingen hvilke konsekvenser partikkelspredning som følge av utvasking av deponerte masser vil ha for livet i de berørte vannene.

Samfunnsmessige konsekvenser

Det hevdes i konsesjonssøknadens avsnitt 2.4 at utbyggingen vil gi et bidrag nasjonale og internasjonale mål om utbygging av fornybar energi. Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) var samlet produksjon av elektrisk kraft i Norge i 2011 på 127 632 GWh. Argumentet faller følgelig på sin egen urimelighet da en eventuell utbygging av Valen kraftverk, med

kapasitetsøkning på 7,4 GWh årlig, kun vil bidra med ubetydelige 0,006 % til den totale norske kraftproduksjonen. Det bedyres også i søknaden at den produserte energien vil være CO2-fri. Om man derimot tar hensyn til tapet av CO2-absorberende vegetasjon og utslippene forbundet med bygging og vedlikehold, blir det klart at dette ikke er tilfelle.

Det fremkommer av konsesjonssøknaden, med tilhørende konsekvensvurdering, at utbyggingen kun vil medføre marginale skatteinntekter til kommunen. Det nevnes i hypotetiske ordlag at tiltaket vil kunne generere noe sysselsetting og forøket lokal omsetning, uten at omfanget av dette konkretiseres. De samfunnsøkonomiske konsekvensene må følgelig betraktes å være ubetydelige. Om man tar i betraktning at inngrepet forringer områdets kvaliteter som tur- og friluftsområde må de overordnede samfunnsmessige virkningene betraktes å være negative.

Konklusjon

Det har i uttalelsen blitt vist at en eventuell bygging av Valen kraftverk, inkludert en bygging av overføringskapasitet fra Sitautevatnet til Valedalsvatnet, ikke vil gi et merkbart bidrag til verken norsk kraftproduksjon eller til Kvinnherad kommunes økonomi. Samtidig vil en eventuell utbygging gi irreversible og åpenbare, negative konsekvenser for et unikt og sårbart landskapsområde, med en vesentlig reduksjon av INON-areal. Det følger av dette at de begrensede positive effektene av dette tiltaket ikke veier opp for de mange og betydelige, negative konsekvensene. Med den planlagte utbyggingen vil til sammen 6.3 km av en total elvestrekning på 7.8 km bli tørrlagt. Dette er et svært brutalt inngrep i et lokalt og regionalt mye brukt friluftsområde. Konsesjonssøknaden og den tilhørende konsekvensvurderingen er mangelfulle, og egner seg ikke til en tilstrekkelig god vurdering av de samlede virkningene og konsekvensene av de beskrevne inngrepene. I lys av de foregående betraktninger konkluderer NVH med at konsesjonssøknaden, som omfatter bygging av Valedalen kraftverk og tilhørende overføringskapasitet fra Sitautevatnet til Valedalsvatnet, må avvises.

For Naturvernforbundet Hordaland
Signe Sandberg
Leder

Rene Alvestad
saksbehandler